

MINIMA PROGRAMOWE

W ZAKRESIE :

- nauczania
początkowego**
- wychowania
przedszkolnego**

344.2 (073)

3032/b/c

MINIMUM PROGRAMOWE W ZAKRESIE NAUCZANIA POCZĄTKOWEGO

projekt

CZĘŚĆ OGÓLNA

WSTĘP

Minimum programowe są to ogólne i wspólne dla całego systemu nauczania początkowego założenia, cele i treści kształcenia. Dokument ten stanowi podstawę do konstruowania programów nauczania. Treści określone w minimum programowym nie są wykazem wymagań stawianych uczniom przy ocenianiu i promowaniu. Takie wymagania mogą być określone w konkretnych programach.

Minimum programowe w zakresie nauczania początkowego jest ustalone dla dzieci, które rozpoczynając naukę w szkole reprezentują gotowość (intelektualną, emocjonalną, fizyczną) do radzenia sobie w szkole.

Gotowość ta może być kształtowana w oddziale dla dzieci 6-letnich i środowisku rodzinnym. Nie oznacza to, że dzieci przychodząc do szkoły muszą umieć czytać i pisać oraz zapisywać dodawanie i odejmowanie w formie symbolicznej.

W odpowiednim czasie należy ustalić u wszystkich dzieci rozpoczynających naukę w klasie I stopień dojrzałości do podjęcia obowiązku szkolnego. Dzieci, które charakteryzują się zbyt niską dojrzałością należy objąć specjalistyczną pomocą, a w szczególnych przypadkach obowiązek szkolny odroczyć.

W procesie edukacji człowieka wyróżnia się nauczanie początkowe jako etap kształcenia, stanowiący płynne przejście od edukacji spontanicznej do edukacji prowadzonej w systemie klasowolekcyjnym. Wyodrębnienie etapu nauczania początkowego stwarza warunki do łagodnego przejścia z etapu wychowania przedszkolnego do nauczania w szkole. Najważniejszym zadaniem nauczania początkowego jest przygotowanie dziecka do roli ucznia w następnych etapach nauczania. Ważne jest, aby przechodzenie na wyższy etap również odbywało się łagodnie. Może to być ułatwione przez wprowadzenie na zajęcia w klasach I-III niektórych specjalistów, a także przez powierzenie dotychczasowemu nauczycielowi prowadzenia któregoś z przedmiotów w klasie IV.

Wyodrębnienie nauczania początkowego wynika ze swoistości funkcjonowania dzieci w tym wieku. Szczególne znaczenie ma tutaj:

- sposób poznawania i ogarniania rzeczywistości przez dziecko,
- kruchość emocjonalna dziecka,
- sposób społecznego funkcjonowania dziecka. Stąd konieczność zastosowania określonych metod i rozwiązań organizacyjnych, a także potrzeba, aby edukacją dzieci zajmował się w zasadzie jeden nauczyciel, a liczebność klas I-III nie przekraczała 20 uczniów.

Kształcenie na etapie nauczania początkowego ma charakter integracyjny. Pokrewne treściowo i poznawczo zagadnienia winny być nauczane razem, aby tworzyły logiczne całości (integracja między przedmiotami). Integracja w nauczaniu początkowym może być osiągnięta między innymi przez stosowanie w możliwie szerokim zakresie gier dramatycznych, dramy i innych działań parateatralnych oraz różnych form teatru lalkowego.

Na etapie nauczania początkowego kształcenie dzieci odbywa się w wymiarze 21 godzin tygodniowo (w tym: 6 - język polski, 5 - matematyka, 4 - wychowanie fizyczne i zdrowotne, 1 - środowisko, 1 - plastyka, 1 - technika, 1 - muzyka, oraz zajęcia do wyboru nauczyciela - 2 godziny). W tej puli godzin nie są ujęte:

- gimnastyka korekcyjno-kompensacyjna,
- zajęcia wyrównawcze,
- religia,
- język obcy.

Układ czasu zajęć może być kształtowany elastycznie, w zależności od koncepcji programu, a także od aktualnej sytuacji w klasie, jednakże z zachowaniem podanych wyżej proporcji zajęć w skali tygodnia. Wyjątkiem są zajęcia z plastyki i techniki, które powinny być realizowane w zasadzie w jednostkach dwugodzinnych, co najmniej raz na dwa tygodnie.

Godziny do wyboru mogą być wykorzystywane według uznania nauczyciela. Ma to stworzyć dodatkowe możliwości kształtowania kreacyjnej postawy ucznia wobec siebie i otaczającej go rzeczywistości.

Głównym kryterium uzyskania promocji z klasy do klasy jest dobro dziecka, a nie mechaniczne pomiary osiągnięć. Jeżeli treści nauczania w klasie wyższej będą dla dziecka za trudne, można mu pozwolić przejść na niższy poziom kształcenia. Przejście to może także nastąpić w ciągu roku szkolnego.

CELE

Celem kształcenia i wychowania na etapie nauczania początkowego jest:

- rozwijanie i kształtowanie poznawczych możliwości uczniów, tak aby mogli oni przejść od dziecięcego do bardziej dojrzałego i uporządkowanego świata,
- kształtowanie dojrzałości emocjonalnej uczniów, aby osiągalni oni zdolność do świadomego kierowania swoim postępowaniem,
- rozwijanie i przekształcanie naturalnej motywacji poznawczej dziecka

w motywację do podjęcia systematycznych wysiłków poznawczych; w związku z tym niezbędne jest eliminowanie czynników hamujących ten proces, a w szczególności przyznanie uczniom prawa do błędów,

- kształtowanie umiejętności interpersonalnych, tak aby dziecko było w stanie możliwie najpełniej korzystać z nauczania organizowanego na sposób szkolny,
- rozbudzanie i przekształcanie wrodzonych zdolności kreacyjnych dziecka, jego wrażliwości i naturalnych możliwości motorycznych w kierunku spontanicznej kreacji i świadomej twórczości,
- kształtowanie umiejętności racjonalnego działania w różnych sytuacjach szkolnych i czerpania z tego radości.

Tak więc, celem kształcenia na etapie nauczania początkowego jest dalsze, stałe rozwijanie swoistych potrzeb i możliwości dziecka w zakresie poznawczym, emocjonalnym, działaniowym.

Tak jak w każdym okresie rozwojowym ważne jest:

- kształtowanie poczucia przynależności do swojej ojczyzny,
- pomaganie dziecku w kształtowaniu prawego charakteru,
- rozbudzaniu wrażliwości na drugiego człowieka,
- pogłębianie znajomości norm współżycia społecznego,
- kształtowanie potrzeby i umiejętności dbania o własne ciało, jego rozwój i sprawność fizyczną oraz o swoje zdrowie.

Posiedzenie zespołu opracowującego minimum programowe w zakresie nauczania początkowego

Protokół ustaleń

1. Opracowano projekt części ogólnej minimum programowego w zakresie nauczania początkowego.
2. Ustalono, że minimum programowe w zakresie języka polskiego, matematyki, środowiska (nazwa tymczasowa), wychowania fizycznego i zdrowotnego, muzycznego, plastycznego i technicznego dla klas I-III musi być przygotowane w odrębnym postępowaniu.
3. W programach nauczania powinny być wskazane metody i środki (podręczniki) oraz zasygnalizowane warunki niezbędne do realizacji programu.
4. Do dalszego rozważenia pozostaje kwestia, jak mocno musi być zaznaczony podział treści nauczania na poszczególne lata nauki.
5. W posiedzeniu wzięli udział:
  1. Mgr Ryszarda Dziubińska
  2. Prof. dr hab. Edyta Gruszczyk-Kolczyńska
  3. Prof. dr hab. Maria Jakowicka
  4. Mgr Grzegorz Kwieciński
  5. Mgr Barbara Lisowska
  6. Prof. dr hab. Janina Parafiniuk-Soińska
  7. Maria Penksa
  8. Doc. dr hab. Bronisław Roślowski
  9. Prof. dr hab. Zbigniew Semadeni
  10. Mgr Beata Szczodrak
  11. Mgr Roman Wawreczko
  12. Mgr inż. Grażyna Płoszajska - *DKO*
  13. Dr Stanisław Sławiński - *Przewodniczący*
  14. Mgr Ewa Socha - *Sekretarz*

MINIMUM PROGRAMOWE W ZAKRESIE NAUCZANIA POCZĄTKOWEGO *projekt*

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA JĘZYK POLSKI

I. Wstęp

Język polski jako przedmiot nauczania w klasach początkowych umożliwia dziecku rozszerzanie i pogłębianie kontaktu z najbliższym otoczeniem przyrodniczym i społecznym, wprowadza w świat wartości kultury.

Jest to przedmiot wiodący, przenika inne realizowane na szczeblu nauczania początkowego, stanowi również podstawę do integracji procesu kształcenia. Jego realizacja ma przyczynić się do osiągnięcia celów kształcenia zaprojektowanych w części ogólnej oraz celów typowych dla języka polskiego.

II. Cele nauczania języka polskiego:

- kształtowanie umiejętności mówienia, słuchania, czytania, pisania;
- kształtowanie umiejętności jasnego i dokładnego wyrażania się w języku mówionym i pisanym;
- kształtowanie umiejętności rozumienia innych i porozumiewania się;
- rozwijanie zainteresowania wszystkimi aspektami języka;
- kształtowanie postaw poznawczych, estetycznych i twórczych;
- kształtowanie emocjonalnego stosunku do kultury i języka jako wartości narodowej.

III. Treści

Treści programowe minimum są ujęte całościowo, bez podziału na klasy. Podziału tych treści na klasy dokonuje autor programu. Szczególnego potraktowania wymaga klasa I, w której uwzględnić trzeba okres przygotowawczy, przeznaczony na poznanie uczniów, określenie indywidualnych różnicowań, przeprowadzenie odpowiednich zajęć wyrównawczych (w tym także eliminowanie wad wymowy), umożliwiających podjęcie dalszego toku nauki.

Pożądaną są różnicowane i urozmaicone formy zajęć.

Naukę czytania i pisania należy organizować zgodnie z wybraną koncepcją metodyczną.

1. Mówienie

- Mówienie poprawne pod względem dykcji i intonacji - wyznaczanie granicy zdania;
- Rozmowy nauczyciela z uczniami i uczniów z uczniami;
- Swobodne i samorzutne wypowiedzi uczniów;
- Kulturalne prowadzenie dialogu;
- Formułowanie pytań i odpowiedzi;
- Wypowiadanie się na temat przeżyć, obrazków, filmów, lektury, wycieczek, itp.;
- Opisywanie przedmiotów z pokazu i pamięci;
- Nadawanie tytułów obrazkom, ich cyklom, fragmentom tekstu;
- Próby tworzenia własnej fabuły;
- Tworzenie rymowanek, zagadek, wierszy;
- Wygłaszanie wierszy, prozy;
- Tworzenie scenek z życia dzieci, elementy dramy.

2. Słuchanie.

- Wyrabianie słuchu fonematycznego.
- Uważne słuchanie wypowiedzi innych;
- Odbiór słuchowisk radiowych, telewizyjnych, czytania, itp.;

3. Czytanie

- Odczytywanie sylab, wyrazów, części zdań i zdań;
- Czytanie głośne (w określonych sytuacjach społecznych) i ciche, indywidualne i zbiorowe różnych tekstów;
- Czytanie z odpowiednią intonacją;
- Czytanie ze zrozumieniem;
- Czytanie z podziałem na role;
- Czytanie i inscenizowanie tekstów;
- Nabywanie umiejętności czytania poprawnego, wyrazistego, płynnego;

4. Ćwiczenia związane z opracowywaniem tekstów

- Ilustrowanie treści czytanych tekstów w formach plastycznych, muzycznych; określanie nastroju;
- Odszukiwanie fragmentów tekstu na dany temat;
- Ustalanie bohaterów, kolejności wydarzeń i powiązań między nimi, zmienianie kolejności wydarzeń, wiązanie ich w całość;
- Określanie własnego stosunku do bohaterów i wydarzeń;
- Wyróżnianie w tekście urywków opowiadania, opisu, utworów wierszowanych i prozy;
- Wyodrębnianie w tekście logicznych całości;
- Wykorzystanie czytanych tekstów do różnych form ekspresji;

5. Pisanie

- Odwzorowywanie ornamentów, liter, wyrazów, zdań;
- Nauka pisania liter, łączenia liter w wyrazy, pisania wyrazów, zdań;
- Przepisywanie wyrazów, zdań, tekstów, powiązane z uzupełnianiem i przekształcaniem;
- Podpisywanie zdaniami lub równoważnikami zdań obrazków, historyjek obrazkowych, fragmentów tekstów, ilustracji;
- Wyznaczanie granicy zdania;
- Pisanie opowiadań na podstawie obserwacji, przeżyć, historyjek obrazkowych, filmów, itp.;
- Redagowanie opisu przedmiotów z pokazu i z pamięci;
- Pisanie życzeń, zaproszeń, listów;
- Układanie i przepisywanie tekstów z rozsypanek wyrazowo-zdaniowych;
- Pisanie planu odtwórczego oraz próby redagowania planu twórczego;
- Pisanie swobodnych tekstów;
- Stałe doskonalenie płynności, czytelności, tempa i estetyki pisma.

6. Ćwiczenia językowe

- Bogacenie słownictwa uczniów i precyzowanie znaczeń wyrazów w zakresie nazw przedmiotów, zjawisk, czynności, cech, uczuć, stosunków przestrzennych, czasowych, logicznych;
- Dobieranie wyrazów bliskoznacznych i przeciwstawnych;
- Tworzenie wyrazów pokrewnych;
- Bogacenie związków frazeologicznych - zwroty, wyrażenia; porównania;
- Budowanie i przekształcanie zdań w określonym celu;

7. Wiadomości o języku

- Rozpoznawanie wyrazów, sylab, liter, samogłosek, spółgłosek, zdań;
- Rozpoznawanie rodzajów zdań (oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe);
- Rozpoznawanie i nazywanie podstawowych części mowy (rzeczownik, czasownik, przymiotnik) w powiązaniu z ćwiczeniem poprawności językowej i ortografii;
- Ustalanie związków między wyrazami w zdaniu za pomocą pytań;
- Rozwijanie zdań, wyróżnianie zdań prostych i rozwiniętych;
- Opanowanie podstawowych zasad i umiejętności ortograficznych w zakresie:
  - a) pisowni wyrazów z literami: ó, u, rz, ż, ch, h;
  - b) stosowania wielkiej litery w imionach, nazwiskach, nazwach geograficznych;
  - c) miękkich i dwuznaków;
  - d) ubezdźwięcznienia;
  - e) podstawowych znaków interpunkcyjnych;
  - f) praktycznego stosowania alfabetu;
  - g) ą i ę w wygłosie.

8. Lektura

- Wybrane utwory adresowane do dzieci: baśń, opowiadanie, powieść, wiersz, literatura popularno-naukowa, piosenka, komiks oraz lektura czasopisma dziecięcego;
- Wspólne i samodzielne przeczytanie w ciągu roku wybranych przez nauczyciela i uczniów kilkunastu różnych utworów dla dzieci;
- Omawianie lektur samodzielnie czytanych przez uczniów;
- Ujawnianie i rozwijanie indywidualnych zainteresowań czytelniczych;
- Wdrażanie uczniów do uczestniczenia w formach teatralnych (np. teatr lalek), w wystawach, kiermaszach książek; korzystanie z bibliotek i czytelní;
- Odczytywanie informacji o książce w niej zawartych.

9. Tematyka

- Dom rodzinny - dziecko jako członek rodziny;
- Szkoła - dziecko jako uczeń, kolega, przyjaciel;
- Najbliższa miejscowość, życie jej mieszkańców, kontakty;
- Przyroda w otoczeniu dziecka - zagrożenia i ochrona;
- Ojczyzna, jej symbole;
- Obrazy z przeszłości (własnej rodziny, szkoły, miejscowości);
- Zabawy, zajęcia, przygody dzieci;
- Obrazy z życia dzieci z innych krajów.

Posiedzenie zespołu opracowującego minimum programowe nauczania początkowego w zakresie języka polskiego

Protokół ustaleń

1. Zespół opracował projekt minimum programowego nauczania początkowego w zakresie języka polskiego.
2. Członkowie Zespołu stwierdzili konieczność zwiększenia tygodniowego wymiaru godzin do 7 przynajmniej w klasie pierwszej.
3. Przyjęta przez Zespół struktura minimum programowego nie zobowiązuje autorów programów do jej zachowania.
4. W posiedzeniu udział brali:
  1. Mgr Gabriela Gajewska
  2. Prof. dr hab. Maria Jakowicka
  3. Mgr Mirosława Konys
  4. Prof. dr hab. Janina Parafiniuk-Soińska
  5. Mgr Krystyna Sawicka
  6. Dr Stanisław Sławiński - *Przewodniczący*
  7. Mgr Ewa Socha - *Sekretarz*
  8. Mgr Maria Woźniakowa - *Biuro ds. Reformy Szkolnej*

MINIMUM PROGRAMOWE W ZAKRESIE NAUCZANIA POCZĄTKOWEGO *projekt*

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA **MATEMATYKA**

KLASA I (5 godzin tygodniowo)

1. **Orientacja przestrzenna.** Różnorodne ćwiczenia (ruch ciała, układanie przedmiotów, rysowanie) pomagające dziecku lepiej rozumieć i słownie określać położenie i przemieszczanie:
a) własnego ciała,
b) innych przedmiotów w stosunku do własnego ciała,
c) jednych przedmiotów w stosunku do drugih.
Użycie słów takich jak: przed, przy, z tyłu, z boku, nad, między, wewnątrz, lewy, w lewo, na lewo od; do góry, od tyłu, naokoło; wysoko, wyżej, najwyżej itp.
2. **Cechy wielkościowe.** Porównywanie przedmiotów pod względem wyróżnionej cechy wielkościowej (długości, szerokości, wysokości, masy) jako przygotowanie do mierzenia. Użycie słów takich jak: krótki, długi, lżejszy, cięższy, głęboki, głębszy itp. Manipulacyjne porządkowanie (seriacja) przedmiotów (np. od najdłuższego do najkrótszego, od najcieńszego do najgrubszego); znajdowanie miejsca przedmiotu w szeregu.
3. **Figury geometryczne.** Zaznajamianie z kształtami i nazwami prostych figur (trójkąt, kwadrat, prostokąt, koło); rozpoznawanie ich w otoczeniu, układanie, wycinanie, zginanie, dopasowywanie itp.
4. **Zbiory.** Sortowanie (segregowanie, klasyfikowanie) przedmiotów według przeznaczenia, koloru, kształtu itp. przez grupowanie, rozsuwanie, odgradzanie itp. Czynnościowe wyodrębnianie zbioru przedmiotów mających daną cechę. Uwzględnianie dwóch cech przy praktycznym wyodrębnianiu podzbiorów i części wspólnej.
5. **Liczenie.** Przeliczanie przedmiotów, osób, dźwięków itp.; cechy

poprawnego liczenia (m. in. przyporządkowanie każdemu przedmiotowi dokładnie jednego liczebnika), dostrzeganie nieprawidłowości w liczeniu. Niezależność liczby przedmiotów od sposobu ich przeliczania (np. liczenie od lewej i od prawej, liczenie przedmiotów nieuporządkowanych). Porównywanie liczebności zbiorów przez przeliczanie ich elementów lub przez łączenie elementów w pary, używanie określeń: tylko samo, więcej, mniej. Głośne liczenie od danej liczby (np. od 4); liczenie wstecz. Praktyczne posługiwanie się liczebnikami porządkowymi. Wyznaczanie wyników dodawania i odejmowania w sytuacjach typu: 5 jabłek, 3 jabłka poprzez:

- a) wykonywanie czynności (np. dosuwanie lub odsuwanie),
- b) liczenie na palcach i innych konkretach,
- c) doliczanie i odliczanie "w głowie".

6. **Monografia pierwszej dziesiątki.** Używanie języka symboli (z zachowaniem konkratów): zapisywanie liczb 1-10 cyframi i ich odczytywanie. Liczba 0. Dodawanie liczb, znak "+". Rozkład na składniki. Odejmowanie, znak "-". Związki odejmowania z dodawaniem. Dopełnianie do 10. Praktyczne korzystanie z przemienności dodawania w obliczeniach. Działania typu: $4 - 4 = 0$, $4 + 0 = 4$, $4 - 0 = 4$. Równania z okienkami typu: $4 + \square = 7$, $\square + 4 = 7$, $7 - \square = 4$, $\square - 4 = 3$. Porównywanie liczb, znak "<", ">".

7. **Zadania tekstowe jednodziałaniowe.** Poznawanie konwencji tekstowego zadania matematycznego; stopniowe przechodzenie od zadań dotyczących przedmiotów dostępnych manipulacji i obserwacji poprzez zadania rysunkowo-słowne, do zadań czysto tekstowych (opowiadanych lub czytanych przez nauczyciela). Rozróżnianie w zadaniu liczb danych i szukanych oraz dostrzeganie związków między nimi. Rozwiązywanie zadań poprzez symulację ich treści na konkretach (kasztanach, patyczkach, itp.) i przez wykonanie odpowiednich działań na liczbach. Układanie zadań do konkretnych sytuacji lub rysunków oraz danych działań arytmetycznych. Wykorzystanie równań z okienkami do rozwiązywania zadań.

8. **Mierzenie długości.** Odmierzanie stopami, krokami, patyczkami, itp. jako wprowadzenie w sens pomiaru długości i odległości. Porównywanie długości. Używanie podziałki centymatrowej. Dodawanie i odejmowanie długości w łatwych przypadkach (np. przez przykładanie dwóch klocków do podziałki).

9. **Monografia drugiej dziesiątki.** Wyodrębnianie dziesiątki przy przeliczaniu przedmiotów i mierzeniu. Zapisywanie liczb 11-20 cyframi i ich odczytywanie. Porównywanie liczb. Dodawanie i odejmowanie w zakresie 20 (również z przekraczaniem progu dziesiątkowego).

10. **Mnożenie w zakresie 20 (lub nieco większym).** Przykłady sytuacji

(typu: wiele razy tyle samo) prowadzących do mnożenia, znak " · ". Zadania dotyczące mnożenia, mieszczona i podziału rozwiązywane na konkretach.

11. **Rozszerzenie numeracji do 100.** Głośne liczenie dziesiątkami (0, 10, 20, itd. do 100) oraz kolejno (np. od 37 do 43). Zapisywanie i odczytywanie liczb dwucyfrowych; rozróżnianie roli cyfry dziesiątek i cyfry jedności. Porównywanie liczb. Łatwe obliczenia typu: $40 + 3 = 43$, $43 - 3 = 40$, $43 - 40 = 3$, $3 \cdot 10 = 30$. Mierzenie taśmą stucentymetrową.
12. **Wiadomości i umiejętności praktyczne.** Odmierzanie ilości płynu (np. za pomocą szklanki); litr. Ważenie za pomocą wagi szalkowej; kilogram. Obserwowanie upływu czasu (np. z użyciem klepsydry); odczytywanie godzin na zegarze. Nazwy kolejnych dni tygodnia. Kupno-sprzedaż: płacenie żetonami, imitacja pieniędzy, itp.

KLASA I (5 godzin tygodniowo)

1. **Dodawanie i odejmowanie.** Dodawanie i odejmowanie w zakresie 20. Oś liczbowa. Rozwiązywanie zadań tekstowych złożonych. Porównywanie różnicowe. Dodawanie i odejmowanie w zakresie 100 (różnymi sposobami).
2. **Mnożenie i dzielenie.** Mnożenie w zakresie 30. Praktyczne wykorzystanie przemienności mnożenia w obliczeniach. Obliczanie kolejnych wielokrotności liczby. Mieszczenie, podział, dzielenie liczby przez liczbę, znak " : ". Związki dzielenia z mnożeniem. Umowy dotyczące kolejności wykonywania działań. Rozwiązywanie zadań tekstowych z użyciem jednego lub dwóch działań. Łatwe przykłady wyjaśniające znaczenie zwrotów typu: 3 razy większy, 5 razy mniej, 2 razy dłuższy, itp. Mnożenie i dzielenie w zakresie 100. Połowa i ćwierć.
3. **Geometria.** Rysowanie odcinków o zadanej długości. Konstruowanie (układanie, rysowanie, itp.) figur z jednakowych kwadratów (kratek w zeszytach, kafelków, itp.); obliczanie liczby kwadratów w takich figurach (szczególnie w prostokątach). Wycinanie, rysowanie i kolorowanie figur, komponowanie z nich innych figur i ornamentów; próby dostrzeżenia prawidłowości geometrycznych.
4. **Wiadomości i umiejętności praktyczne.** Mierzenie długości, pojemności, masy; metr jako 100 centymetrów, kilogram jako 100 dekagramów. Dodawanie i odejmowanie takich wielkości w konkretnych sytuacjach. Znaki rzymskie I-XII. Praktyczne zapoznanie się z kalendarzem. Odczytywanie wskazań zegara (godziny, minuty); łatwe zadania dotyczące godzin. Odczytywanie wskazań termometru. Kupno-sprzedaż: praktyczne zapoznanie się z pieniędzmi, rozmienianie banknotów.

KLASA III (5 godzin tygodniowo)

1. **Dodawanie i odejmowanie w zakresie 100.** Obserwowanie i wykorzystywanie zmian sumy i różnicy w zależności od zwiększania lub zmniejszania danych liczb.
2. **Mnożenie i dzielenie w zakresie 100.** Poglębianie rozumienia sensu i własności mnożenia i dzielenia oraz ich wzajemnych związków; związki z dodawaniem i odejmowaniem. Użycie nawiasów przy dwóch działaniach, kolejność wykonywania działań. Rozwiązywanie i układanie zadań tekstowych; rozbudowywanie zadań prostych w złożone. Tabliczka mnożenia (liczb jednocyfrowych). Porównywanie ilorazowe. Dzielenie z resztą; sprawdzanie tego dzielenia za pomocą mnożenia i dodawania.
3. **Rozszerzenie numeracji do 1000.** Wyodrębnianie setek, dziesiątek i jedności; zapisywanie liczb. Porównywanie liczb. Obliczanie sum i różnic rozmaitymi sposobami. Algorytmy: dodawania pisemnego i odejmowania pisemnego.
4. **Mnożenie i dzielenie w zakresie 1000.** Mnożenie przez pełne dziesiątki i setki. Obliczanie iloczynów typu: $4 \cdot 357$ i $40 \cdot 57$ przez rozdzielenie drugiego czynnika. Algorytm mnożenia pisemnego przez liczby jednocyfrowe. Obliczanie ilorazów typu: $600 : 2$, $600 : 20$ i $600 : 200$. Algorytm dzielenia pisemnego przez liczby jednocyfrowe.
5. **Geometria.** Konstruowanie linii prostopadłych i linii równoległych przez zginanie kartki, obrysowywanie ekierki, lub obu stron linijki, itp. Ćwiczenia przygotowujące pojęcie ułamka: rozcinanie figur płaskich, zamalowywanie części, itp. Poznawanie kształtów brył.
6. **Wiadomości i umiejętności praktyczne.** Mierzenie długości (także obwodów prostokątów i trójkątów); kilometr (pomiar w terenie), milimetr; problem dokładności pomiaru. Posługiwanie się wyrażeniami dwumianowanymi typu $3m47cm = 347cm$. Mierzenie masy; brutto, netto. Obliczenia zegarowe z godzinami i minutami; sekundy. Proste obliczenia kalendarzowe. Odczytywanie wskazań termometru. Kupno - sprzedaż: cena, wartość, obliczenia pieniężne.

ZARZĄDZENIE

MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 11 kwietnia 1992 r.

w sprawie minimum programowego wychowania przedszkolnego oraz zestawu dopuszczonych do użytku programów wychowania przedszkolnego.

Na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty /Dz. U. Nr 95, poz. 425 i z 1992 r. Nr 26, poz. 113/ zarządza się, co następuje:

§ 1

1. Wprowadza się minimum programowe wychowania przedszkolnego zwane dalej "minimum programowym" stanowiące załącznik nr 1 do zarządzenia.
2. Minimum programowe zawiera podstawowe cele, zadania i treści wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-6 lat.
3. Przedszkola i oddziały przedszkolne organizowane w szkołach podstawowych obowiązane są stosować program opracowany na podstawie minimum programowego, wybrany z zestawu, o którym mowa w § 3.
4. Wychowanie, nauczanie i opieka w zakresie co najmniej minimum programowego w przedszkolach publicznych i oddziałach przedszkolnych w publicznych szkołach podstawowych są bezpłatne.
5. Organy i osoby prowadzące przedszkola lub oddziały przedszkolne ustalają czas zajęć wychowawczo-dydaktycznych przeznaczonych na realizację minimum programowego, z tym, że czas ten może być krótszy niż 5 godzin dziennie.

§ 2

1. Nauczyciele przedszkoli i oddziałów przedszkolnych opracowują miesięczne plany pracy na podstawie programu wybranego z zestawu programów wychowania przedszkolnego, o którym mowa w § 3.
2. Plany pracy powinny obejmować zadania zawarte w programie oraz określać dostosowanie do nich formy i metody pracy z uwzględnieniem warunków, potrzeb i możliwości rozwojowych wychowanków.

§ 3

1. Dopuszcza się do użytku w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych programy wymienione w zestawie programów wychowania przedszkolnego, stanowiącym załącznik nr 2 do zarządzenia
2. Program wychowania przedszkolnego jest dopuszczany do użytku i wpisywany do zestawu, o którym mowa w ust.1 przez Ministra Edukacji Narodowej z inicjatywy własnej lub na wniosek autora programu.

§ 4

Zarządzenie nie dotyczy przedszkoli specjalnych.

§ 5

Tracą moc:

1. Program wychowania w przedszkolu - wprowadzony decyzją Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 11 maja 1973 r. Nr KO-410-3/73 - wydanie broszurowe.
2. Program pracy wychowawczo-dydaktycznej z dziećmi sześciolletnimi - wprowadzony decyzją Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 8 marca 1977 r. Nr PN-1-41-1/77 - wydanie broszurowe.
3. Instrukcja do programu pracy wychowawczo-dydaktycznej z dziećmi sześciolletnimi - wprowadzona decyzją Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 22 czerwca 1981 r. Nr KO-410-4/91 - wydanie broszurowe.

§ 6

Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

prof. dr hab. Andrzej Stelmachowski

MINIMUM PROGRAMOWE WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO DLA DZIECI 3-6 LETNICH

I. Założenia ogólne

1. Nadrzędną wartością edukacji przedszkolnej jest rozwój dziecka.
2. Placówki przedszkolne pełnią zadania w ścisłym współdziałaniu z rodziną pomagając jej w wychowaniu dzieci.
3. Podstawowe kierunki pracy pedagogicznej placówki przedszkolnej powinny być określone przez potrzeby i możliwości rozwojowe dzieci, a także potrzeby środowiska lokalnego. Nauczyciel w swojej pracy powinien w szczególności:
  - a) dbać o zdrowie i bezpieczeństwo dzieci,
  - b) wspierać rozwój aktywności poznawczej dziecka nastawionej na poznawanie samego siebie, otaczającej rzeczywistości społeczno-kulturalnej i przyrodniczej, wzbogacającej zasób jego własnych doświadczeń,
  - c) inicjować poczucie tożsamości dziecka z wzorami i normami postępowania oraz uczyć współodpowiedzialności za własne zachowanie,
  - d) zapewniać warunki do rozwoju potencjalnych możliwości dziecka, tym samym przygotowywać je do efektywnego korzystania z nauki szkolnej,
  - e) otaczać szczególną troską dzieci niepełnosprawne, wymagające oddziaływania stymulacyjno-kompensacyjnego oraz zaspokajać potrzeby dzieci wyróżniających się uzdolnieniami i zainteresowaniami.

II. Treści programowe.

Zdrowie - aktywność ruchowa - rozwój fizyczny

1. Poznawanie i przestrzeganie zasad bezpieczeństwa na terenie przedszkola i poza nim ze szczególnym uwzględnieniem elementarnych zasad bezpiecznego poruszania się po drogach.
2. Budzenie świadomości dotyczącej zdrowia i jego zagrożeń.
3. Wyrabianie nawyków związanych z ochroną zdrowia, higieną osobistą i higieną życia codziennego.
4. Kształtowanie prawidłowej postawy fizycznej.

5. Wyzwalanie ekspresji i rozwijanie sprawności ruchowej przez zabawy i ćwiczenia organizowane oraz podejmowane spontanicznie przez dzieci.

Dziecko - rodzina - środowisko

1. Rozwijanie pozytywnego obrazu własnej osoby przez poznawanie i wyrażanie uczuć, dostrzeganie swoich problemów i możliwości.
2. Wzmacnianie więzi uczuciowej z rodziną.
3. Inspirowanie aktywnej postawy dziecka wobec środowiska w bezpośrednich kontaktach z przyrodą i życiem społecznym najbliższego otoczenia.
4. Budzenie poczucia więzi z krajem rodzinnym i wspólnotą ogólnoludzką.

Aktywność intelektualna - rozwój umysłowy

1. Poznawanie otoczenia społecznego, technicznego i przyrodniczego, nabywanie określonych doświadczeń, wiedzy i umiejętności praktycznych.
2. Rozwijanie mowy i myślenia dzieci w toku zabaw i zajęć, a w szczególności:
  - kształtowanie umiejętności językowych; wzbogacanie słownictwa, poprawności fonetycznej i gramatycznej, wyrażania relacji, prowadzenia dialogu, układania opowiadań, wyrażania uczuć;
  - kształtowanie sprawności umysłowych: porównywania, klasyfikowania, analizy i syntezy, uogólniania i wnioskowania.
3. Tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających nabywaniu i rozwijaniu umiejętności czytania i pisania, a w szczególności:
  - kształtowanie motywacji do samodzielnego czytania,
  - rozwijanie spostrzegawczości wzrokowej i słuchowej,
  - zapoznavanie z istotą symbolu graficznego,
  - rozpoznawanie liter drukowanych i pisanych wielkich i małych,
  - doskonalenie orientacji przestrzennej,
  - doskonalenie sprawności manualnych w trakcie różnorodnych działań a także celowo organizowanych ćwiczeń,
  - czytanie wyrazów, zdań oraz krótkich tekstów,
  - próby pisania podejmowane z inicjatywy dzieci.
4. Kształtowanie elementarnych pojęć matematycznych dotyczących:
  - orientacji w przestrzeni, wielkości przedmiotów, określania ciężaru, pojemności i czasu,
  - zapoznavania z figurami geometrycznymi,
  - tworzenia zbiorów, ich klasyfikacji jakościowej i ilościowej,
  - dodawania i odejmowania liczb naturalnych w zakresie 10 (posługiwanie się znakami).

Wrażliwość estetyczna - aktywność twórcza

1. Budzenie wrażliwości estetycznej dzieci w kontaktach z przyrodą, techniką, sztuką.

2. Umożliwianie dzieciom kontaktu z literaturą, teatrem, plastyką, filmem, muzyką.
3. Rozwijanie różnorodnych form twórczości dziecięcej z uwzględnieniem prób łączenia różnych rodzajów ekspresji słownej, ruchowej, muzycznej i plastycznej.
4. Kształtowanie umiejętności posługiwania się różnorodnymi materiałami, przyborami i narzędziami w działalności plastyczno-konstrukcyjnej.
5. Wdrażanie do organizowania i wykonywania pracy

Załącznik nr 2

ZESTAW PROGRAMÓW WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Dopuszcza się do użytku w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych zorganizowanych w szkołach podstawowych (szkolnych punktach filialnych) następujące programy:

1. Program wychowania w przedszkolu Nr DKO-4013-1/92.
2. Program pracy wychowawczo-dydaktycznej z dziećmi sześciolletnimi objętymi jednorocznym oddziaływaniem przedszkolnym Nr DKO-4013-2/92.
3. Program wychowania w przedszkolu Nr DKO-4013-3/92.

Teksty programów stanowią odrębne wydawnictwa.

